

ks. dr Gabriel Pisarek SCJ

Kult Najświętszego Serca Jezusowego w duchowości kapłańskiej

1. Krótka teologia kultu Bożego Serca

Kult Najświętszego Serca Jezusowego jest obecny w Kościele od bardzo dawna. Jeszcze przed pierwszym objawieniem Bożego Serca św. Małgorzacie Marii Alacoque polski jezuita o. Kasper Drużbicki napisał dzieło zatytułowane *Meta cordium Cor Jesu*¹. Dzieło to – choć zostało opublikowane dopiero 21 lat po śmierci autora, w 1683 roku w Kaliszu – było bardzo cenione i zostało przetłumaczone na wiele języków².

¹ Por. K. DRUŻBICKI, *Meta cordium Cor Jesu et SS. Trinitas*, Calissii 1683.

² Por. G. PISAREK, „Ćwiczenia duchowne” a myśl o. Dehona. Studium wpływu „Ćwiczeń duchownych” św. Ignacego na doświadczenie duchowe i nauczanie o. Dehona, Kraków 2014, s. 68.

Należy zauważyć, że do 1950 roku cześć dla Serca Jezusowego była uzasadniana poprzez symbolikę serca, co wiązało się z zaakcentowaniem sfery uczuciowej i odejściem od argumentów teologicznych. Jest to zrozumiałe, ponieważ nawet dzisiejsze słowniki języka polskiego utrwalają takie rozumienie samego słowa „serce”. Istnieje aż 10 definicji tego słowa. W słowniku języka polskiego dwie dotyczą sfery fizycznej człowieka, a pięć kolejnych sfery uczuciowo-duchowej. Takie definiowanie tego słowa, które sprowadza jego rozumienie tylko do sfery uczuciowo-duchowej, zawęża rozumienie jego znaczenia. Ostatnie trzy definicje nie są związane z naszym tematem, bo chodzi w nich o kształt czegoś (np. w kształcie serca), centrum czegoś (np. sercem tego projektu jest...) i o częstotliwość.

Kościół dostrzegł tę tendencję zawężania znaczenia terminu „serce” i dlatego odnowa soborowa przyczyniła się do trzech rzeczy: odkrycia biblijnego symbolu Serca Jezusowego; w praktykach pobożnych powrócono do centralnego miejsca osoby; w końcu zaś – uznano prymat miłości.

Symbol przebitego Serca Zbawiciela należy zawsze interpretować w odniesieniu do konkretnego wydarzenia zbawczego, a mianowicie do otwartego boku ukrzyżowanego Jezusa: „Będą patrzeć na Tego, którego przebili” (J 19,37). Ten zapis ewangeliczny stoi u podstaw całej tradycji kultu Serca Bożego.

Zwrócenie uwagi na centralne miejsce osoby w kulcie jest konieczne, aby uniknąć błędów, które w historii były powodem przedłużającego się procesu oficjalnego zatwierdzenia tego kultu. Najlepszy przykład tego pokazuje nam liturgia, w której prawie zawsze teksty modlitw kieruje się do Boga poprzez Jego Syna w Duchu Świętym, a nie np. do Serca Jezusowego.

Trzeci wspomniany przeze mnie element odnowy soborowej to uznanie prymatu miłości. Chodzi o miłość Syna Bożego, który zbawia; miłość nieskończoną i darmową, która została objawiona w Osobie wcielonego Słowa Bożego.

Tak na ten temat mówił św. Jan Paweł II w homilii wygłoszonej podczas Mszy Świętej odprawionej w Płocku 7 czerwca 1991 roku: „«Kto widzi Syna, ten widzi i Ojca» (por. J 14,9), bo tylko «Syn zna Ojca» (por. Mt 11,27). (...) Tak więc kluczem naszego poznania Boga jest Chrystus: Syn Boży i Syn Człowieczy, a w centrum tego poznania jest Serce. (...) Aby miłość, która jest darem samego Boga, mogła stać się udziałem serca ludzkiego, trzeba, aby został przewyżniony grzech. Tylko miłość ma tę moc, jest to bowiem miłość odkupieńcza, którą pulsuje Serce Syna Bożego»³. Można powiedzieć, że w tej krótkiej wypowiedzi papież zawarł niemal całą teologię kultu Najświętszego Serca Jezusowego.

2. Serce w Biblii

Słowo „serce” pojawia się w Biblii 977 razy. Dziś kojarzy się ono z ośrodkiem życia afektywnego człowieka. Takie rozumienie serca w Biblii jest na dalszym planie. Najczęściej Pismo Święte utożsamia „serce” z ośrodkiem myśli, miejscem poznania, medytacji i refleksji. Wynika to z ubóstwa języka hebrajskiego, który to, co w naszym rozumieniu przypisuje się władzom duszy, czyli rozumowi, woli, pamięci i uczuciom, przypisuje sercu. Dlatego łatwo zrozumieć, dlaczego w Biblii serce pełni rolę rozumu i jest otwarte na prawdę. Jest ono także otwarte na mądrość Bożą, która ma w nim swoją siedzibę.

³ JAN PAWEŁ II, *Niechaj nikt nie bogaci się kosztem bliźniego. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. odprawionej na stadionie OSIR-u w Płocku*, w: L. Połeszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 402-403.

W Biblii serce człowieka to również siedziba różnorodnych przeżyć afektywnych: odwagi, ufności, nienawiści, lęku czy gniewu. Może się ono stać źródłem i miejscem przeżycia miłości.

W Biblii słowo „serce” występuje często w znaczeniu centrum życia moralnego człowieka. Serce używane jest również jako symbol osoby jako takiej. Chociaż człowiek jest z natury ukierunkowany na Boga, to właśnie w jego sercu dokonuje się ciągły wybór pomiędzy „tak” a „nie” dla Boga⁴.

3. Trochę historii kultu

Sam kult Jezusowego Serca ma bogate dzieje. Nie zawsze wszystko było łatwe i zrozumiałe czy też akceptowane. W pewnych okresach miał on pod górkę, choć jest tak mocno zakorzeniony w Biblii i tradycji. Możemy powiedzieć, że tak było, bo Miłość daruje się nawet tym, którzy na nią nie zasługują.

Ważny moment dla rozwoju kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa stanowią objawienia, których doświadczała św. Małgorzata Maria Alacoque w małej burgundzkiej miejscowości w Paray-le-Monial. W nich zostały określone natura, cel i praktyki kultu Najświętszego Serca Jezusowego. Przyczyniły się one również do upowszechnienia tego nabożeństwa.

Największe objawienie miało miejsce w niedzielę w oktawie Bożego Ciała w 1675 roku. Klęcząc przed Najświętszym Sakramentem, święta zobaczyła Chrystusa, który ukazawszy jej swoje Serce, wypowiedział słowa: „Oto Serce, które tak bardzo ludzi ukochało”. Wyjątkowość tego objawienia polegała na tym, że Jezus domagał

⁴ Por. L. POLESZAK, *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, Kraków 2010, s. 94-96.

się kultu publicznego oraz wprowadzenia osobnego święta ku czci swego Serca.

Jedną z trudności, jaką napotykał w swoim rozwoju kult Najświętszego Serca, była postawa nieufności wielu teologów i pracowników kurii rzymskiej wobec wszelkich zmian w dziedzinie wiary i liturgii, zwłaszcza gdy ich inspiracją były objawienia prywatne. Podnoszono także trudność wynikającą z rzekomej nowości tego nabożeństwa oraz braku zakorzenienia w życiu Kościoła i w tradycji.

Kolejna trudność wiązała się z działalnością jansenistów. Nauka o Bogu zimnym, surowym i odległym, nadmierne podkreślanie Jego sprawiedliwości i olśniewającego majestatu były sprzeczne z praktyką kultu Najświętszego Serca Jezusowego, w którym Bóg był przedstawiany jako Ojciec bliski i kochający ludzkim Chrystusowym Sercem. Nauka jansenistów i kult Serca Jezusowego były sobie przeciwstawne.

Niedawno zakończyła się kapituła generalna naszego Zgromadzenia i na audiencji dla ojców kapituły papież Franciszek przypomniał, że „świat jest poraniony i potrzebuje czułości Boga. (...) Módlmy się do Pana, aby zakonnicy dawali świadectwo miłosierdzia; ostatecznie tym, co się liczy, jest odnalezienie Jezusa, bycie uzdrowionym przez Jezusa, doświadczenie przebaczenia Jezusa”⁵. To tylko przykład, jak zmienia się postrzeganie Boga na przestrzeni dziejów.

Na skutek wymienionych trudności w 1729 roku Kongregacja ds. Obrzędów odrzuciła prośbę niektórych biskupów i królów, w tym także biskupa krakowskiego Konstantego Szaniawskiego oraz Augusta II, króla polskiego, dotyczącą ustanowienia święta Serca Jezusa z własną Mszą Świętą i oficjum.

⁵ *Relacja z audiencji*, „Informator SCJ” 3 (2015), s. 244.

Postawa wyczekiwania czy ostrożności wobec objawień z Paray-le-Monial nie przeszkodziła jednak temu, że w XVIII wieku kult Bożego Serca był już bardzo rozwiniętą formą pobożności w całym Kościele. Warto podkreślić, że bractw ku czci Jezusowego Serca w 1765 roku było blisko 1100⁶. Stolica Apostolska aprobowała lokalne święta Bożego Serca, które biskupi propagowali w wielu diecezjach świata. Sama też zaczęła bardziej dostrzegać w kulcie Serca Jezusowego mocne oparcie w walce z błędami zagrażającymi wierze chrześcijańskiej⁷.

Za pontyfikatu Klemensa XIII, który sam był członkiem bractwa Serca Jezusowego, zaczęły napływać nowe prośby, także z Polski. Król August III, wzorem swojego ojca, 21 sierpnia 1762 roku wysłał list do papieża, w którym prosił o zatwierdzenie formularza Mszy Świętej i oficjum dla święta Serca Jezusowego obchodzonego w piątek po oktawie Bożego Ciała, zawężając swoją prośbę do terytorium Polski i Wielkiego Księstwa Litewskiego⁸. Zwieńczeniem tych wszystkich zabiegów był *Memoriał* biskupów polskich, przedłożony Kongregacji ds. Obrzędów na początku 1765 roku.

Decydująca debata nad prośbą odbyła się 26 stycznia 1765 roku w Kongregacji ds. Obrzędów. Dekret Kongregacji ds. Obrzędów

⁶ Por. C. DRAŻEK, *Rozwój kultu Serca Jezusa w Polsce*, w: C. Drażek, L. Grzebień (red.), *Bóg bliski. Historia i teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, Kraków 1983, s. 52-53.

⁷ Por. J. HOJNOWSKI, *Słownik kultu Serca Jezusowego*, Kraków 2000, s. 103; P. DE MEESTER, *Odkryjmy na nowo Najświętsze Serce Jezusa*, tł. S. R. Rybicki, Częstochowa 2002, s. 56.

⁸ Prawdopodobnie interwencja króla Polski została także w pewnej części zainspirowana wpływem Marii Leszczyńskiej, która ponownie nasiliła swoje zabiegi o uznanie nabożeństwa do Najświętszego Serca Pana Jezusa. Również jej ojciec Stanisław Leszczyński w liście z 6 lutego 1763 roku prosił papieża o zatwierdzenie święta z formularzem Mszy Świętej i oficjum dla Polski oraz Lotaryngii, jako powód wymieniając rozpowszechnienie już istniejącego kultu oraz rozliczne prośby wielu biskupów przedkładane Stolicy Apostolskiej.

Instantibus z dnia 25 stycznia 1765 roku – potwierdzony przez Klemensa XIII 6 lutego tegoż roku – pozwalał biskupom polskim i rzymskiemu Arcybractwu Najświętszego Serca Jezusowego na obchodzenie liturgicznego święta ku czci Serca Jezusa.

Dekret został wydany nie z racji jakichkolwiek prywatnych objawień, lecz na usilne prośby wiernych. Dokumentem tym Stolica Apostolska chciała się przyczynić do rozwoju istniejącego już i żywego kultu Serca Jezusowego, którego celem było „odnowić, przy pomocy symbolu, pamięć o miłości Boga”⁹.

Decyzja Stolicy Apostolskiej zaowocowała rozszerzeniem się kultu Najświętszego Serca. Do Rzymu zaczęły napływać liczne prośby od innych Kościołów lokalnych, które domagały się podobnego przywileju, jaki udało się uzyskać Polsce i arcybractwu w Rzymie.

Na prośbę biskupów francuskich bł. Pius IX 23 sierpnia 1856 roku dekretem *urbi et orbi* rozszerzył święto Serca Jezusa na cały Kościół, natomiast Leon XIII w 1889 roku nadał mu rangę uroczystości.

Pius XII w 100. rocznicę ustanowienia tego święta w całym Kościele wydał encyklikę *Haurietis aquas*, w której stwierdził, że kult Najświętszego Serca Jezusowego „nie zjawiał się w Kościele nagle, ani też nie zrodził się na skutek prywatnych objawień, lecz stanowi spontaniczny wykwit żywej wiary i gorącej pobożności, którą ludzie obdarzeni nadprzyrodzonymi darami żywili względem Zbawiciela i Jego chwalebnych ran”¹⁰.

Jedną z najbardziej powszechnych form kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa w XIX wieku było poświęcenie siebie i ludzkości

⁹ A. GARDELLINI (red.), *Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum ex actis eiusdem collecta*, t. 3, Romae 1857, nr 4579.

¹⁰ PIUS XII, Encyklika *Haurietis aquas*, Rzym 1956, IV, 2.

Najświętszemu Sercu Jezusa¹¹. Dlatego poświęcenie całego Kościoła Najświętszemu Sercu Jezusa zostało urzeczywistnione za pontyfikatu Leona XIII. Dokonał on tego aktu 11 czerwca 1899 roku, uważając go za najważniejsze wydarzenie swojego pontyfikatu¹².

Pius XI w encyklice *Miserentissimus Redemptor*, podpisanej 8 maja 1928 roku, rozwinął temat wynagrodzenia i zadośćuczynienia Najświętszemu Sercu. Przypomniął w niej, że o znaczeniu wynagrodzenia mówią objawienia, jakie miała św. Małgorzata Maria Alacoque, oraz zacytował słowa, w których Zbawiciel uskarżał się na ludzką niewdzięczność i zapomnienie, polecając jednocześnie praktyki wynagradzające, takie jak: Komunia Święta wynagradzająca i godzina święta. Z polecenia tego papieża nakazano odmawiać akt wynagrodzenia Bożemu Sercu¹³. Trzeba podkreślić, że wynagrodzenie Najświętszemu Sercu zostało tam przedstawione jako obowiązek wszystkich chrześcijan, a kult Bożego Serca został nazwany „streszczeniem całej religii i normą doskonałego życia chrześcijańskiego”¹⁴.

Wspomniałem, że jedną z najpowszechniejszych form kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa było poświęcenie siebie temuż Sercu. Chciałbym na zakończenie powiedzieć o znaczeniu tego aktu dla kapłanów. Poświęcenie Bożemu Sercu kapłanów jest

¹¹ Dokładne omówienie tematu poświęcenia ludzkości Najświętszemu Sercu Jezusa można znaleźć w: J. AUMANN, P. MULHERN, T. O'DONNELL, *La devozione al Cuore di Gesù*, Crotone 1984, s. 213-226; C. DRAŻEK, *Rozwój kultu Serca Jezusa w Polsce*, dz. cyt., s. 109-113.

¹² Por. L. POLESZAK, *Wypowiedzi Magisterium Kościoła na temat kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa*, w: TENŻE, *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła...*, dz. cyt., s. 17-19.

¹³ Por. PIUS XI, Encyklika o powszechnym obowiązku wynagrodzenia Najświętszemu Sercu Jezusa *Miserentissimus Redemptor*, Rzym 1928 (dalej: MR), 8.

¹⁴ MR 1.

ważne ze względu na obietnice, jakie Pan Jezus im dał, a także ze względu na dusze zlecone ich pieczy duchowej.

Kapłani powinni zapoznać wiernych z obowiązkiem wynagradzania Sercu Jezusowemu w myśl słów Piusa XI, który stwierdza: „Sam zresztą Chrystus Pan, ukazawszy się Małgorzacie Marii, mówił jej o swojej nieskończonej miłości, żałąc się równocześnie ze smutkiem na tak liczne i wielkie zniewagi, jakich doznaje od niewdzięcznych ludzi, i wypowiedział słowa, które powinny głęboko i na zawsze utkwąć w pamięci dusz pobożnych: «Oto Serce, mówił, które tak bardzo ukochało ludzi i nappełniło ich wszelkimi dobrodziejstwami. W zamian jednak za tę swoją bezgraniczną miłość nie tylko nie znalazło żadnej wdzięczności, ale wprost przeciwnie, doznało zapomnienia wzgardy i obelg, i to niejednokrotnie także od tych, którzy są zobowiązani do okazywania szczególnej miłości»”¹⁵.

W związku z tym tenże papież bardzo zachęca kapłanów, by uświadamiali wiernym „obowiązek godnego zadośćuczynienia, albo, jak inaczej nazywają, wynagrodzenia Najświętszemu Sercu Jezusowemu”¹⁶. Zatem jednym z najgorętszych życzeń Najświętszego Serca Jezusa i jednocześnie jednym z czołowych wskazań encykliki *Miserentissimus Redemptor* jest praktyka osobistego poświęcenia się, mająca na celu również ekspiację. Jeśli chodzi o kapłanów, to otrzymali oni takie obietnice:

1. Serce Jezusa podniesie kapłanów poświęconych Jego Najświętszemu Sercu do bardzo wysokiej doskonałości w krótkim czasie.

2. Boskie Serce nada ich słowom i nauczaniu słodkie namaszczenie miłości w takiej mierze, że będą one przenikać jak miecz obosieczny serca najbardziej zatwardziałe, by je uczynić uległymi miłości tegoż Boskiego Serca.

¹⁵ MR 6.

¹⁶ MR 4.

3. Kapłani posiadają sztukę kruszenia najbardziej zatwardziałyich serc i będą pracowali z cudownym wynikiem, bo przez osobistą więź miłości z Sercem swego ukochanego Mistrza będą podatnym Jego narzędziem.

4. To Boskie Serce jako źródło błogosławieństw i łask z taką obfitością je rozleje na czynności ich powołania, że wydadzą owoce ponad miarę.

5. To Boskie Serce uświęci ich swoją świętością.

Jakże zatem słusznie woła św. Małgorzata Maria Alacoque: „O, jeśli bym mogła i jeśli by mi było udzielone wyrazić to, co dano mi poznać z owych nagród, jakie otrzymają kapłani od tego Serca, ci, którzy się starają szerzyć poznanie i miłość Jego, to byś, Ojczy [pisała do o. Croiseta], powiedział jak ja; szczęśliwi ci, których Serce Jezusa wybierze do spełnienia swoich zamiarów”¹⁷.

Ten akt, napisany ręcznie, nosił przy sobie aż do śmierci św. Jan Paweł II: „Ja, Karol Wojtyła, oddaję i poświęcam Najświętszemu Sercu Pana naszego Jezusa Chrystusa moją osobę i moje życie, moje uczynki, troski i cierpienia, nie chcąc odtąd używać żadnej części mego jestestwa, jeno aby czcić, miłować i wielbić to Serce. Mam niezłomną wolę całkowicie należeć do Niego i czynić wszystko z miłości ku Niemu, wyrzekając się z całego serca tego wszystkiego, co by Mu się mogło nie podobać. Obieram więc Ciebie, Najświętsze Serce, za jedyny przedmiot mojej miłości, za Opiekuna mojego życia, za rękojmnię mojego zbawienia, za lekarstwo na moje ułomności i niestałość, za naprawienie wszystkich błędów mojego życia i za pewne schronienie w godzinę mej śmierci. Bądź więc, o Serce pełne dobroci, moim przebaczeniem wobec Boga Ojca i odwróć ode mnie strzały Jego sprawiedliwego gniewu. O Serce

¹⁷ *Sposób osobistego poświęcenia się NSJ, nasze obowiązki i obietnice Bożego Serca*, <http://nspj.jezuici.pl/sposob-osobistego-poswiecenia-sie-nsj-nasze-obowiazki-i-obietnice-bozego-serca/> (odczyt z dn. 04.01.2025 r.).

pełne miłości, w Tobie pokładam całą ufność, gdyż wszystkiego się obawiam po mojej słabości i złości, natomiast – spodziewam się wszystkiego po Twojej dobroci. Zniszcz więc we mnie wszystko, cokolwiek może Ci się nie podobać albo sprzeciwiać. Niech Boska Twa miłość tak głęboko wniknie w me serce, bym nigdy nie mógł zapomnieć o Tobie, ani się od Ciebie odłączyć. Błagam Cię przez nieskończoną Twą dobroć, niech imię moje będzie zapisane w Tobie, gdyż pragnę, by całym mym szczęściem i najwyższą mą chwałą było żyć i umierać jak Twój wierny sługa. Amen. Wszystko dla Ciebie, Najśłodsze Serce Jezusa”¹⁸.

Bibliografia

- Akt osobistego poświęcenia się Najśw. Sercu Jezusowemu bł. Jana Pawła II*, <http://nspj.jezuici.pl/akt-osobistego-poswiecenia-sie-bl-jana-pawla-ii/> (odczyt z dn. 04.01.2025 r.).
- Aumann J., Mulhern P., O'Donnel T., *La devozione al Cuore di Gesù*, Crotone 1984.
- Drażek C., *Rozwój kultu Serca Jezusa w Polsce*, w: C. Drażek, L. Grzebień (red.), *Bóg bliski. Historia i teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, Kraków 1983, s. 9-144.
- Družbicki K., *Meta cordium Cor Jesu et SS. Trinitas*, Calissii 1683.
- Gardellini A. (red.), *Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum ex actis eiusdem collecta*, t. 3, Romae 1857.
- Hojnowski J., *Słownik kultu Serca Jezusowego*, Kraków 2000.
- Jan Paweł II, *Niechaj nikt nie bogaci się kosztem bliźniego. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. odprawionej na stadionie OSIR-u w Płocku*, w: L. Poleśzak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 402-406.
- Meester P. de, *Odkryjmy na nowo Najświętsze Serce Jezusa*, tł. S. R. Rybicki, Częstochowa 2002.

¹⁸ *Akt osobistego poświęcenia się Najśw. Sercu Jezusowemu bł. Jana Pawła II*, <http://nspj.jezuici.pl/akt-osobistego-poswiecenia-sie-bl-jana-pawla-ii/> (odczyt z dn. 04.01.2025 r.).

- Pisarek G., „Ćwiczenia duchowne” a myśl o. Dehona. Studium wpływu „Ćwiczeń duchownych” św. Ignacego na doświadczenie duchowe i nauczanie o. Dehona, Kraków 2014.
- Pius XI, Encyklika o powszechnym obowiązku wynagrodzenia Najświętszemu Sercu Jezusa *Miserentissimus Redemptor*, Rzym 1928.
- Pius XII, Encyklika *Haurietis aquas*, Rzym 1956.
- Poleszak L., *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, Kraków 2010.
- Poleszak L., *Wypowiedzi Magisterium Kościoła na temat kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 9-23.
- Relacja z audiencji*, „Informator SCJ” 3 (2015), s. 243-245.
- Sposób osobistego poświęcenia się NSJ, nasze obowiązki i obietnice Bożego Serca*, <http://nspj.jezuici.pl/sposob-osobistego-poswiecenia-sie-nsj-nasze-obowiazki-i-obietnice-bozego-serca/> (odczyt z dn. 04.01.2025 r.).

Ks. dr Gabriel Pisarek – sercanin, teolog duchowości zajmujący się życiem wewnętrznym, kierownictwem duchowym i komunikacją interpersonalną. Obecnie głosi rekolekcje dla małżeństw i rodzin w Domu Rekolekcyjnym Księżów Sercanów – „Przystań dla Rodzin” w Kluczborku, którego jest przełożonym.